

Министерство образования и науки Республики Татарстан
Муниципальное бюджетное учреждение дополнительного образования
«Дворец творчества детей и молодежи им. И.Х.Садыкова»
Нижнекамского муниципального района
Республики Татарстан

ПРИНЯТА
на заседании педагогического совета
МБУ ДО «ДТДиМ
им. И.Х. Садыкова» НМР РТ
Протокол № 211
от «31» августа 2022 г.

УТВЕРЖДАЮ

Директор МБУ ДО «ДТДиМ
им. И.Х. Садыкова» НМР РТ
Р.Н. Салихзянов

Приказ № 211

от «31» августа 2022 г.

**ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ
ОБЩЕРАЗВИВАЮЩАЯ ПРОГРАММА
«ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СЛОВО»**

Направленность: художественная
Возраст обучающихся: 7-10 лет
Срок реализации: 2 года (360 часов)

Составитель:
Гилмиева Энзиля Иншаровна,
педагог дополнительного образования

Нижнекамск, 2022 год

Укыту программасының информация картасы

1	Белем бирү оешмасы	Өстәмә белем бирү муниципаль бюджет учреждениесенен “И.Х. Садыйков исемендәге Балалар һәм яшъләр ижаты сарае”
2	Программаның тулы исеме	«Нәфис сүз»
3	Программаның юнәлеше	Укучыларның ижади сәләтләрен сәхнә эшчәнлегә һәм әдәбият чаралары белән үстерү.
4	Программаны төзүчеләр турында мәгълүмат	
4.1	Ф.И.О.	Гилмиева Энзилә Иншар кызы, өстәмә белем бирү педагогы
5	Программа турында мәгълүмат:	
5.1	гамәлгә ашыру вакыты	2 ел
5.2	укучыларның яше	8-10 яшькә кадәр
5.3	программага характеристика: программаның тибы - программаның төре - программаны проектлау принциплары - укыту процессын - оештыру эчтәлегә формасы	Үстерелешле өстәмә гомуми белем бирү программасы модификацияле дәрес
5.4	программаның максаты	Нәфис сүз нигезләрен үзләштерү аша ижади үсешләрен күрсәтү, сәләтле баланың шәхесен үстерү
6.	Белем бирү программасының формалары һәм алымнары	Проблемалы-эзләү ысуллары, мөстәкыйль һәм гамәли эшләр, төрле дәрәжәдәге бәйгеләр
7.	Нәтижелелекне мониторинглау формалары	Өңгәмә, сораштыру, тестлар, биремнәр, кичәләр, төрле дәрәжәдәге бәйгеләр
8.	Программаның нәтижелелеген тормышка ашыру	Диплом II степени IX Межрегионального конкурса чтецов «Туган телем-серле тел», 2021 ел
9.	Программаны раслау һәм соңгы үзгәртү датасы	31.08.2022 ел
10.	Рецензентлар	Зиновьева Ф.М. - методист

ЭЧТӘЛЕК

1. Аңлатма язуы.....	4-8
2. Укыту планы 1 нче ел.....	8
2 нче ел.....	10
3. Программаның эчтәлеге	
1 нче ел өчен	8
2 нче ел өчен	11
4. Программаның педагогик–өештыру шартларын тормышка ашыру	12
5. Кулланма әсбаплар.....	19
6. Кушымталар.	20
Кушымта 1. Методик материал.....	20
Кушымта 2. 1 нче ел укытуга календарь график.....	21-26
2 нче ел укытуга календарь график.....	26-33
Кушымта 3. ТР Түбән Кама муниципаль районының “И.Х.Садыков исемдәге балалар һәм яшьләр ижаты сарае “өстәмә белем бирү муниципаль бюджет учреждениесенең тәрбия программасын тормышка ашыру кысаларында тәрбия эше планы.....	34-38

АҢЛАТМА ЯЗУЫ

«Нәфис сүз» программасы төбәк-туристлык юнәлешендәге программа.

Программа төп *норматив документлар* нигезендә төзелде:

- Бала хокуклары турында БМО конвенциясе;
- Программа «Россия Федерациясендә мәгариф турында» 29.12.2012 ел, № 273-ФЗ;
- Балаларга өстәмә белем бирүне үстерү концепциясе, 31.03.2002 ел, №678-р;
- “Мәгариф” милли проекты кысаларында “Һәр баланың уңышы” федераль проекты, Россия Федерациясе Президенты каршындагы стратегик үсеш һәм милли проектлар советы президиумының 2018 елның 3 сентябрэндәге 10 номерлы утырышы беркетмәсе белән расланган “Мәгариф” милли проекты;
- Россия Мәгариф министрылыгының “Балаларга өстәмә белем бирүнең төбәк системаларын үстерүнең максатчан моделен раслау турында” 2009 елның 3 сентябрэндәге 467 номерлы боерыгы;
- Россия Федерациясе Мәгариф министрылыгының «өстәмә гомуми белем бирү программалары буенча белем бирү эшчәнлеген оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында ” 2018 елның 9 ноябрэндәге 196 номерлы боерыгы;
- РФ Мәгариф һәм фән министрылыгының 23.08.2017 ел, № 816 боерыгы белән бирү эшчәнлеген, электрон белем бирүне, дистанцион белем бирү технологияләрен гамәлгә ашырганда куллану тәртибен раслау турында”;
- СП 2.4. 3648-20 “санитар – эпидемиологик таләпләр” РФ Баш дәүләт санитар табибының 28.09.2020 ел, №28 карары белән расланган” балаларны һәм яшьләрне тәрбияләү, уку, ял итү һәм сәламәтләндрү оешмаларына” дигән темага ТР Министрлар кабинеты карары;
- Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районы «И.Х. Садыков исемендәге Балалар һәм яшьләр ижаты сарае» уставы.
- Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районы «И.Х. Садыков исемендәге Балалар һәм яшьләр ижаты сарае» балаларга өстәмә белем бирү программасын эшләү һәм раслау турында нигезләмә

Программаның актуальлеге.

Бүгенге көндә яшүсмерләр һәм яшьләрнең телдән аралашуын туктатуы белән аңлатыла, чөнки бөтен аралашуны виртуаль "дус" - компьютер алмаштырган. Кешегә фикерләрен һәм хисләрен белдерү өчен тавыш һәм сөйләм бирелә, шуңа күрә балаларны дәрәс һәм матур итеп сөйләшәргә, үз фикерләрен, хисләрен белдерергә һәм аларны тыңлаучыларга житкерергә өйрәтү мөһим. Балаларда хаталарны, тайпылышларны билгеләп үтәргә, табигый тавышны аерырга сәләтле көчле ишетү булдыру мөһим.

Педагогик максатчанлык

Балалар һәм яшьләр ижаты сараенда төп юнәлешләрнең берсе булып тәрбия эше тора. Ә тәрбия эшенең төп бурычы – шәхескә тормышта үз юлын табарга

ПРОГРАММАНЫҢ МАКСАТЫ

Укучыларның ижади сәләтләрән сәхнә эшчәнлегә һәм әдәбият чаралары белән үстерү. Балаларның көнкүрешкә, табигатькә, жәмгыятькә кагылышлы сүзләр исәбенә сөйләмнәрен баепу, сүз һәм сүзтезмәләренә төрле ситуацияләрдә кулланышка керту. Мөстәкыйль фикер йөртөргә, жавап бирергә күнектерү, балада үзенең сөйләмә белән кызыксыну һәм сизгерлек уяту. Балаларның акыл һәм хыялын, зәвыгын, сөйләм культурасын, ижади хезмәткә омтылышын тәрбияләү.

БУРЫЧЛАР

Белем бирү:

- укучыларны чыгыш ясау һәм аралашу осталыгына өйрөтү.
  - укучыларны тел ачкычларының барлык байлыгыннан файдаланырга өйрөтү (сүзлек запасын даими тулыландыруга, сөйләмнең грамматик төзелешен үстерүгә һәм камилләштерүгә ярдәм итү).
  - дикция һәм сәхнә мәдәнияте күнекмәләрен формалаштырырга өйрөтү,
    - укучыларда сөйләм буенча белем күнекмәләр булдыру;
- сөйләмне аралашу чарасы буларак камилләштерү, файдалана белү күнекмәләренә өйрөтү.

Үстерү:

- сәнгатьле уку активлыгын формалаштыру;
  - ижади сәләтләрән үстерүгә мөмкинлекләр тудыру
  - Укучыга үзенең сөйләм осталыгын, талантын сынап карарга шартлар тудыру.
- Сөйләм әдәбе (сорау, гозер, мөрәжәгать итү, рәхмәт белдерү, исәнләшү, саубуллашу) кагыйдәләрен камилләштерү.

Тәрбия бирү:

- балаларда игелек, якыннарга мөхәббәт, кешеләргә, туган жиргә игътибар, әйләнә-тирә дөньяга битараф булмаган мөнәсәбәт тәрбияләү.
  - әхлакый сыйфатлар тәрбияләү.
  - күзәтүчәнлек, игътибарлык, ихтыярий сыйфатлар тәрбияләү.
  - оешканлык, ярдәмчеллек, аңлау, үз-үзенең ышаныч тәрбияләү.
- әдәби геройларга сәнгать чынбарлыгына сизгер үтеп керү һәм тәкъдим ителгән шартларга ышану аша кызгану тәрбияләү.

Программаны тормышка ашыруда катнашучы балаларның яше

Берләшмә 8 яшьтән 10 яшькә кадәр барлык теләүче балалар кабул ителә.
Уку төркемнәре түбәндәгечә формалаша: 2 ел уку - 12 кеше.

Программаның күләме 216 сәгатъ. Программа 2 ел укытылуға язылган. Берләшмәдә укыту даими составта, төркемләп алып барыла. Беренче ел укыту сәгате – 144 сәгатъ. Икенче ел укыту сәгате – 216 сәгатъ. Программаның гомуми күләме – 360 сәгатъ.

Белем бирү процессын оештыру формалары.

Укыту процессы вакытында түбәндәге дәрес формалары исәпкә алына:

- *типовой дәресләр* (үз эченә теоретик нигез белән танышу һәм теоретик нигезне ныгыту өчен кирәк булган күнегү һәм уеннарны ала);
- ижади дәресләр (шигырьләр ятлау, прозалар, пантомималар, хикәяләр, әкиятләр төзү, һ.б.);
- *практик дәресләр* (шигырьләр, әкиятләр, хикәяләр уку, рәсемнәр, модельләр ясау, тренинглар, этюдлар, тыңлау һ. б.);
- *видеоматериаллар карау;*
- әдәби материал өстендә эшләү;
- репетиция һәм чыгыш ясау.

Программа ике ел укытуға язылган.

Дәрес режимы.

Дәреснең давамлылығы СП 2.4. таләпләренә туры килә.3648-20 (2.10.2, 2.10.3, 3.6. 2п). Укучылар белән дәресләр үткәрелә: 1нче ел уку- атнага 2 тапкыр 2 академик сәгатъ белән, тәнәфес 10 минут; 2 нче ел уку- атнага 3 тапкыр 10 минут тәнәфес белән 2 академик сәгатъ.

Программаны үзләштерүнең планлаштырылган нәтижәләре

Беренче ел укытуда көтелгән нәтижәләр:

Метапредмет күрсәткечләре.

- ижади бурычны аңлау;
- өстәмә әдәбият, төрле мәгълүмат чыганақлары белән эшләү;
- эзлеклеклекне саклау;
- индивидуаль, төркемдә эшләргә;
- эшчәнлек нәтижәләрен рәсмиләштерү;
- башкарылган эшне тәкъдим итү.

Шәхси күрсәткечләр

- активлык, идеяләр һәм тәкъдимнәр тәкъдим итәргә әзер булу;
- ихтыяр көче, максатка ирешүдә ныклык күрсәтү;
- төркемдә эшләү күнекмәләренә ия булу;
- сәламәтлекнең кыйммәтен аңлау;
- җаваплылык, башкаручанлык, хезмәт сөючәнлек, пөхтәлек күрсәтү һ. б.;

- гомуми ижади эшкә жәлеп итү аша коллектив үзара бәйләнешкә ихтыяж һәм күнекмәләр күрсәтү.

Предмет күрсәткеләре

Беренче ел уку ахырына укучы

беләчәк:

- артикуляцион гимнастика комплексына ия була;
- хәрәкәттә һәм төрле позаларда шигырь текстын тиз әйтә;
- сүзләрне дәрәс әйтеп һәм логик бәрелешләрне куеп, шигырь текстын яттан укый.

булдырачак:

- төрле темпларда 8-10 тизәйткечне әйтә
- сәхнәдә үз-үзене тотта ;
- сәнгатьле сөйли;
- сыйныфташлар фикерен тыңлый.

Икенче ел укутуда көтелгән нәтижәләр:

Метапредмет күрсәткеләре

- ижади бурычны аңлау;
- план буенча эш итү һәм үз эшчәнлегенә планлаштыру;
- бәяләүләрне һәм билгеләрне адекват кабул итү;
- башка укучыларның нәтижәләрен гадел бәяләү;
- үз-үзенә танып белү һәм дөньяны танып белү ысулы буларак ижади эшчәнлек белән кызыксыну;
- өстәмә әдәбият, төрле мәгълүмат чыганакалары белән эшләү;
- эшчәнлек нәтижәләрен эстетик яктан рәсмиләштерергә;
- башкарылган эшкә мөстәкыйль тәкъдим итү.

Шәхси күрсәткеләр

- ихтыяр көчә, максатка ирешүдә ныклык, авырлыкларны жиңәргә әзер булу;
- жаваплылык, башкаручанлык, хезмәт сөючәнлек, пөхтәлек күрсәтү һ. б.;
- гомуми ижади эшкә жәлеп итү аша коллектив үзара бәйләнешкә ихтыяжын һәм күнекмәләрен күрсәтү;
- уку эшчәнлегенә уңышлы булу критерийлары нигезендә үз-үзгә бәяләү сәләте.

Предмет күрсәткеләре

Икенче ел уку ахырына укучы

беләчәк:

- төрле интонацияләр белән бер үк фразаны яки тел борылышын әйтә;
- шигырь текстын яттан укый, сүзләрне дәрәс әйтә һәм логик басым куя;
- әсәрләрне жанр буенча асра.

булдырачак:

- шигырь текстын сәнгатьле сөйли;
- сәхнәдә үз-үзен иркән тотта;
- төрле эмоциональ халәтләрне белдерә белә (кайгы, шатлык, явызлык, сюрприз, соклану).

Программаны тормышка ашыруга йомгак ясау формалары

Укыту процессының нәтижелелеген төрле аттестация формалары күрсәтә:

- а) кереш контроль - сораштыру, тест;
- б) агымдагы контроль – төрле дәрәжәдәге бәйгеләр;
- в) арадаш контроль – төрле дәрәжәдәге бәйгеләр, реферат һәм проект яклау;

1 ЕЛ УКЫТУГА УКУ ПЛАНЫ

№	Тема	Сәг.саны.	Теория	Практика	Аттестация формалары
1	Кереш дәрес.	2	2	-	Кереш контроль сораштыру
2	Сөйләм техникасы	14	6	8	тизлэткечләр белән эшләү
3	Сөйләм культурасы	14	4	10	ижади уеннар
4	Ритмопластика	12	2	10	шигырьләр сөйләү
5	Хикәяләүдә күнегүләр	26	6	20	рольле уен
6	Әсәр өстендә эш	26	6	26	Агымдагы контроль .Тиз әйткечләр конкурсы
7	Театр сәнгате	24	12	12	уен : актер - "Сәхнә хужасы»
8	Чыгышлар кую	24	2	22	чыгыш ясау
9	Йомгаклау дәресе	2	-	2	Арадаш контроль шигырь бәйгесе
	Барлык сәгать:	144	40	104	

1 ЕЛ УКЫТУГА ПРОГРАММА ЭЧТӘЛЕГЕ

1 тема: Кереш дәрес.

Теория. Балаларны барлау, техника куркынычсызлыгы кагыйдәләрен искә төшерү, уку елы планы, бүлек планына кертелгән кичә, бәйгеләр белән таныштыру, юл йөрү кагыйдәләре буенча әңгәмә. Юл йөрү кагыйдәләре буенча әңгәмә, сораштыру үткәрү.

2 Тема. Сөйләм техникасы

Теория. Сулыш һәм тавыш табигать тарафыннан бирелгән байлыкны юкка сарыф итмичә яшәргә кирәклеге аңлату. Алынган мәгълүматлар нигезендә нәтижә ясау, тормышта куллана белү күнекмәләрен үстерү.

Анатомик төзелеш, сулыш алу һәм тавыш аппаратының физиологиясе һәм гигиенасы турында элементар белешмәләр. Дәрес сулыш һәм хава алу.

«Диафрагмаль сулыш», «тавыш терәге» төшенчәләре.

Практика. Сөйләм техникасы өстендә эшләү: сулыш алуны үстерү күнегүләре, артикуляция аппараты гимнастикасы, тизләткечләр белән эш

3. Тема. Сөйләм культурасы

Теория. Төрле шартларны белдерү өчен интонация куллануны өйрәнү (кайгы, шатлык, сюрприз) Партнерны мөстәкыйль сайлап, диалоглар төзәргә өйрәнү..

Практика. Сүзләр белән ижади уеннар

4. Тема. Ритмопластика

Теория. Тәнгә ия булырга өйрәнү. Чыгыш ясаганда һәр геройның урнашкан урынын ачыклау.

Практика. Төрле ишарәләргә кулланып шигырьләр сөйләү

5 тема. Хикәяләрдә күнегүләр

Теория. Халык алдында чыгыш ясау нигезләренә өйрәтү. Шигырь нигезләре турында белемнәргә тирәнәйтү. Шигырь техникасын уку.

Практика. Тырышлык һәм ял итү өчен күнегүләр, рольле уен “ Гади генә әйт”

6 тема. Әсәр өстендә эш

Теория: әдәби әсәрләрнең матурлыгын күрә белергә, эстетик һәм интеллектуаль ләззәт алырга өйрәтү, әдәби әсәрләр аша укучыларның дөньяви күзаллауларын аңлау-фикерләү сәләтен үстерү, әхлакый тәрбия бирү.

Практика: әсәрләр уку, сөйләү, әңгәмә-дәрес, Агымдагы контроль .Тиз әйткеләр конкурсы.

7 тема. Театр сәнгате

Теория. Театр сәнгатенең үзенчәлекләре, аның Башка сәнгать төрләреннән аерылып торышы (рәсем, скульптура, музыка, әдәбият).

Практика. Уен : актер - " Сәхнә хужасы»

8 Тема. Чыгышлар яса

Теория. Хикэя сөйлөгөндө характеристика: изохронлык, шигырь юллары арасында паузаларны озайту.

Практика. Аерым күренешләрне сөйлөп карау, халык алдында чыгыш ясау.

9 Тема. Йомгаклау дәресе.

Теория. Түгәрэк эшчәнлегенөң еллык эшенө нәтижә ясау.

Еллык эшебезгә нәтижә ясау. Фикерләр алышу. Алдагы уку елына планнар.

Юл йөрү кагыйдэләрен кабатлау.

Практика. Шигырь бәйгесен оештыру.

2 ЕЛ УКУТУГА УКУ ПЛАНЫ

№	Тема	Сәг.саны.	Теория	Практика	Аттестация формалары
1	Кереш дәрес. Юл йөрү буенча кагыйдэләре буенча әңгәмә.	2	2	-	кереш контроль эш, тест
2	Сөйләм техникасы	14	2	12	Халык әкиятләрен сөйләү: «Куркак юлдаш», «Мактанчык чыпчык»
3	Интонация.	14	3	11	Прозаик һәм шигыри әсәрләрне уку.
4	Мимика һәм жестикуляция.	38	13	25	дидактик уеннар
5	Кеше тавышы һәм сөйләм	12	8	4	рольлөргә бүлөп уку
6	Әсәр өстендө индивидуаль эш	26	10	16	Агымдагы контроль, сөйләм осталыгы “Яраткан әкиятем”
7	Сәнгатьлелек чаралары	38	12	26	эпититлар табу.
8	Күренекле сәхнә осталары	40	12	27	түгәрэк өстәл

9	Шигырьләр төзү формасы	6	1	5	сәнгатьле уку, шигырьләр төзү.
10	Ижади остаханә	4	1	3	текст редакторы белән эшләү.
11	Әдәби композицияләр әзерләү	20	8	12	Шигырьләр сөйләү Композиция кую.
12	Йомгаклау дәресе	2	-	2	Арадаш контроль Шигырь бәйгесе
	Барлык сәгать:	216	72	144	

2 ЕЛ УКЫТУГА ПРОГРАММА ЭЧТӘЛЕГЕ

1 Тема. Кереш дәресе

Теория. Балаларны барлау, техника куркынычсызлыгы кагыйдәләрен искә төшерү, уку елы планы, бүлек планына кертелгән кичә, бәйгеләр белән таныштыру, юл йөрү кагыйдәләре буенча әңгәмә. Нәфис сүз электив курсның максаты һәм бурычлары. Юл йөрү кагыйдәләре буенча әңгәмә.

Практика. Тест үткөрү.

2 Тема. Сөйләм техникасы

Теория. Сөйләм техникасы. Сулыш. Сөйләм техникасы. Дикция. Тавыш.

Практика. Халык әкиятләрен сөйләү: «Куркак юлдаш», «Мактанчык чыпчык»

3 Тема. Интонация.

Теория: Интонация турында гомуми төшенчәләр. Фразалы һәм логик басымнар. Логик һәм фразиологик паузалар. Темп һәм сөйләм ритмы. Сүз көе. Сүзнен тембры.

Практика: Прозаик һәм шигъри әсәрләрне уку.

4 Тема. Мимика һәм жестикуляция.

Теория: мимика һәм жест өстәмә сәнгатьле уку чаралары турында тошенчә.

Практика: Гомуми күнегүләр. Дидактик уеннар.

5 Тема. Кеше тавышы һәм сөйләм

Теория. Тавышлар: көч, тавыш биеклеге, торле яңгырашы

Практика. Торле тавышта әсәрләрне рольләргә бүлеп уку.

6 Тема. Әсәр өстендә индивидуаль эш.

Теория: әдәби әсәрләрнең матурлығын күрә белергә, эстетик һәм интеллектуаль ләззәт алырга өйрәтү, әдәби әсәрләр аша укучыларның дөнъяви күзаллауларын аңлау-фикерләү сәләтен үстерү, әхлакый тәрбия бирү.

Практика: төрле дидактик уеннар, индивидуаль эш, агымдагы контроль “Яраткан әкият”

7 Тема. Сәнгатьлелек чаралары.

Теория: Метафора. Жанландыру. Контекст белән эш. Әсәр контекстында эпитет.

Практика: Контекста жанландыру, эпитетлар табу.

8 Тема. Күренекле сәхнә осталары

Теория. Күренекле сәхнә осталары белән танышу, әсәрләрне тыңлау, анализлау.

Практика. Шигырьләр, мәсәлләр, әкиятләр сөйләү

9 Тема. Шигырьләр төзү формасы.

Теория: Шигырьләр төзү системасы. Шигырьләрнең күләме. Рифма һәм аның төрләре.

Практика: Гомуми күнегүләр, шигырьләр төзү.

10 Тема. Ижади остаханә.

Теория: Сәнгать техникасына өйрәтү, сәнгать офыкларын киңәйтү

Практика: Текст редакторы белән эшләү.

11 Тема. Әдәби композицияләр әзерләү

Теория. Әдәби композиция төшенчәсе белән танышу, бәйрәмнәр турында әңгәмә

Практика. Сөйләм өстендә эшләү. Репетицияләр. шигырьләр сөйләү

Композиция кую.

12 Тема. Йомгаклау дәресе.

Теория. Берләшмә эшчәнлегенә еллык эшенә нәтижә ясау. Нинди уңышларга ирешү. Фикерләр алышу. Алдагы елларга теләкләр. Юл йөрү кагыйдәләрен кабатлау.

Практика. арадаш контроль, шигырь конкурсы

ПРОГРАММАНЫҢ ПЕДАГОГИК-ОЕШТЫРУ ШАРТЛАРЫН ТОРМЫШКА АШЫРУ

1. *Программаны тормышка ашыру шартлары:*

2. Материаль-техник база:

- укучы өстәле – 15 шт.
- укучы урындыклары – 30 шт.
- такта – 1 шт.

- укытучы урындыгы – 1 шт.

- укытучы өстәле – 1 шт.

3. *Методик комплекслар:* информацион материаллар, карточкалар, дәресләр өчен кирәкле рәсемнәр, методик эшләнмәләр.

Программаның үтәлешен билгеләү һәм тикшерү өчен: тестлар, система һәм гомумиләштерүче таблицалар.

4. Дидактик материаллар (демонстратив һәм тарату) – журналлар, буклетлар, альбомнар, карточкалар, аудиоязмалар.

1. *“Нәфис сүз “ берләшмәсендә дәресне оештыру түбәндәге таләпләргә җавап бирә:*

- дәреснең максаты белән берү программасының эчтәлеген белән тәңгәл килә;
- уку материалы дәреснең максаты һәм эчтәлегенә нигезендә сайлап алына;
- барлык структур элементларны исәпкә алып вакыт нәтиҗәле кулланыла;
- дәрес формалары: коллектив, индивидуаль, төркем белән;
- дәреснең темасы һәм эчтәлегенә буенча уку методларының һәм алымнарының туры килүе.

2. *Методлар һәм алымнар.*

Өлеге программаны уңышлы тормышка ашыру өчен укучыларда тотрыклы кызыксыну булдырырга ярдәм итә торган заманча ысуллар кулланыла.

Эшчәнлекнең төрләре.

- сүз алымнары: шигыр, хикәя, әңгәмә, аңлатма, китап белән эшләр һ. б.;

- гамәли ысуллар: сәхнә сөйләм, сәхнәдә үз-үзенә тоту буенча дәрес, актерлык осталыгына һ. б өйрәтү;

- күрсәтмәле – хәрәкәтле.

Эмоциональ: уңыш ситуациясе, бүләкләү һәм шөһрәтләр, танып-белү, билгеле шөһрәт булу теләген үстерү.

Ихтыяри: укучыларның белән алуға карата җаваплы карашын формалаштыру.

Социаль: үзара ярдәмләшү ситуацияләре булдыру, коллектив эш нәтиҗәләре белән кызыксындыру.

Танып-белү: укучының субъектив тәҗрибәсенә таяныч, ижади мөмкинлекләрен хәл итү, проблемалы ситуацияләргә булдыру.

Теоретик мәгълүматларны практикада куллануның төп ысулы дәресләрдә хикәяләр булып тора. Дәрес эчтәлегенә, гамәли эшләр укучының теләгенә карап үзгәрә торыла. Укучыларның яшь үзгәрешләрен исәпкә алып, дәресләр гадидән катлаулыга таба үткәрелә. Эшчәнлекне алмаштыру өчен сюжетлы уен элементлары һәм динамик паузалар кулланыла, үстерелүче уеннар кертелә.

3. *Уку эшчәнлеген оештыру формалары:* әңгәмә, мөстәкыйль эш, коллектив иҗат эше, укучыларның эшләренә буенча фикер алышу, концерт-кичәләрдә, бәйгеләрдә катнашу.

Программа төрле төрдәге бәйге, ярышлар өчен оптималь мөмкинлекләр булдыру, укучыларның ижади эшләре өчен җирлек тудыруны күздә тоту.

Программада каралган укыту-тәрбия бурычларын үтәү өчен дәресләрнен түбәндәгеләре кулланыла:

- сөйләм культурасын үстерү, халык авыз ижатына карата кызыксыну уяту.
- туган як, милли бәйрәмнәр турында әңгәмәләр.

Шул ук вакытта укучылар мәнфәгәте дә исәпкә алына . Укыту бурычларының чишелешенә карап дәресләр түбәндәге төрләргә бүленә:

- яңа белем алу (укытучы теоретик мәгълүматны хәбәр итә). Мондый төрдәге дәрестә укучы яңа тема белән таныша;

. - белем һәм күнекмәләрне формалаштыру дәресләре (педагог җитәкчелегендә мөстәкыйль эшчәнлек);

- кабатлау (материалны үзләштерүнең сыйфатын билгели), мондый дәресләр агымдагы дәресләр булып торалар;

- катнаш дәрес (берничә укыту бурычын чишү). Теманың үзенчәлегенә карап индивидуаль, төркемләп шөгыйльләнергә мөмкин.

Дәрес берничә этаптан тора:

- күрсәтмә-методик рәтне аңлату һәм сәнгать эсәрләре репродукцияләрен демонстрацияләү (әдәби эсәрләрдән өзекләр уку, фильмнар, альбомнар карау укучыларның кабул итүе аша педагогик фикер алышулар оештыра)

- йомгак ясау, фикер алышу.

Эш алымнары һәм методлары:

- әңгәмә, рольләргә бүлеп уку, конкурсларда катнашу, түгәрәк өстәл
- очрашулар оештыру.

Аттестация формалары/контроль һәм бәяләү материаллары

Аттестация / контроль формалары

Укучыларның программа материалын үзләштерү киләсе контрольне үткәрү барышында күзәтелә:

- *Кереш контроль.* Ул һәр уку елы башында, белем бирү процессы башланганчы укучының белем дәрәжәсен бәяләү өчен үткәрелә. Ул төп терминология һәм декоратив-гамәли ижат өлкәсендә эш ысуллары һәм алымнары буенча сораштыру, тестлау рәвешендә уза.

- *Агымдагы контроль.* Программаны гамәлгә ашыруның бөтен срогы дәвамында (зур бүлекне өйрәнү тәмамланганнан соң, ярты еллыкта) үткәрелә . Мөстәкыйль практик эш, сораштыру, тестлар, профильле конкурсларда, күргәзмәләрдә катнашу, ижади проектны яклау рәвешендә узарга мөмкин.

- *Арадаш аттестация.* Программаны үзләштерү тәмамланганнан соң ,программаны тормышка ашыруга йомгак ясау, программаны үзләштерү нәтижәлелеген билгеләү өчен үткәрелә.

- Арадаш аттестация. Укуның беренче, икенче, өченче ел ахырында шигырь бәйгесе, реферат яклау, тест формаларында уздырыла

- *Йомгаклау контроле.* Программаны үзлөштөрү тәмамланганнан соң шигыр бәйгесе формасында уздырыла. Программаның үзлөштөрү нәтижеләрен контрольдә тоту һәм күзәтү өчен, һәр бүлектә диагностик инструментарий каралган, бу педагогга уку материалын үзлөштөрү дәрәжәсен һәм сыйфатын бәяләргә ярдәм итә.

<i>Үткәрү вақыты</i>	<i>Үткәрү максаты</i>	<i>контроль формалары</i>
1 ЕЛ УКЫТУ		
<i>Кереш контроль</i>		
1 ел укыту башында (сентябрь)	Башлангыч белем дәрәжәсен билгеләү	Кереш контроль сораштыру
<i>Агымдагы контроль</i>		
1 ел укыту (декабрь)	Укучыларның ижади сәләтләрен бәяләү	Тиз әйткечләр конкурсы
<i>Арадаш контроль</i>		
1 ел укыту (май)	1 ел укыту программасын үзлөштөрү нәтижеләлеген билгеләү	Шигыр бәйгесе “Туган як турында шигырләр”
2 ЕЛ УКЫТУ		
<i>Кереш контроль</i>		
2 ел укыту башында (сентябрь)	Хәтер торышын, арыганлыкны, игътибар эшчәнлеген бәяләү.	Хәтер һәм игътибарны бәяләү өчен тест
<i>Агымдагы контроль</i>		
2 ел укыту (декабрь)	Өйрәнелгән материал буенча белем дәрәжәсен билгеләү	Агымдагы контроль “Яраткан әкият”
<i>Арадаш контроль</i>		
2 ел укыту (май)	Программаны үзлөштөрү нәтижеләлеген билгеләү	шигыр бәйгесе

БЕЛЕМ ДӘРӘЖӘСЕН ТИКШЕРҮ МАТЕРИАЛЛАРЫ

1нче ел укыту Кереш контроль

Максат: укучыларның туган як темасы буенча эзерлек сыйфатын бәяләү.

Контроль формасы: телдән әңгәмә, сораштыру

Сораштыру

Кадерле дус! Түбәндәге сорауларга җавап бир!

1. *Минем исемем* _____

2. *Миңа* _____ *яшь*

3. *Мин* _____ *берләшмәсен сайладым*

4. *Мин бу берләшмә турында белдем (кирәклесенә сызарга):*

- укытучылардан
- әти-әниемнән;
- дуслардан;
- интернет челтәреннән;

5. *Мин бу берләшмәгә килдем (кирәклесенә сызарга):*

- мәктәптә алмаган белемне алырга телим
- буш вакытым күп булганга
- монда минем танышларым шөгыльләнә
- әти-әниләр теләге белән

6. *Берләшмәдә дәресләр миңа ярдәм итәр дип уйлыйм (кирәклесенә сызарга):*

- буш вакытымны кызыклы итеп үткөрү өчен
- мәктәптә кирәк булачак белемне алырга;
  - кыю булырга, кешеләр белән аралаша белергә;

7. *Дәресләрдә күбрәк белергә телим:*

- дуслар белән күбрәк аралашырга;
- бәйгеләрдә, уеннарда, викториналарда һәм башка актив эшчәнлек төрләрендә катнашырга;
- киләчәк тормышымда кирәк булачак белем һәм күнекмәләр алырга

8. *Берләшмәдә шөгыльләнү миңа ярдәм итәчәк дип уйлыйм:*

- сәләтемне үстеререргә
- яшьтәшләрем арасында лидер булырга
- яңа дуслар табырга

Җаваплар (һәр тулы җавапка 1 балл)

Бәяләү критерийлары:

<u>Дәрәжә</u>	
Югары	8 балл
Уртача	7- 5
Түбән	4 эзерәк

Агымдагы контроль

Максат: Укучыларның ижади сәләтләрен бәяләү

Контроль формасы: Тизәйткечләр конкурсы

Критерийлар	Түбән	Уртача	Югары
Башкаручының вокал мәгълүматлары	тавыш диапазоны түбән, яңгырашы начар, сулыш алуы дәрәжә түгел	тавыш диапазоны, яңгырашы уртача, сулышны дәрәжә ала	тавыш диапазоны, яңгырашы яхшы, сулышны дәрәжә ала
Сөйләм	Тизәйткечне начар белә, артистлык элементлары юк	Тизәйткечне беләп бетерми, артистлык элементлары өлешчә	Тизәйткечне яхшы белә, артистлык элементлары югары
Логик элемент	Логик элемент төгәл түгел	Логик элемент төгәл, ләкин өлешчә хаталар бар	Логик элемент төгәл
Сәнгать башкару дәрәжәсе	Тизәйткечне начар башкара, импровизация ясы белми	Тизәйткечне уртача башкара, рольгә керми	Тизәйткечне тиз башкара, импровизация ясы белә, рольгә керә

Бәяләү критерийлары:

түбән – 1 балл

уртача – 2 балл

югары – 3 балл

Арадаш контроль

Максат: 1 ел укыту программасын үзләштерү нәтижәләгән билгеләү.

Контроль формасы: шигырь бәйгесе “Туган як турында шигырьләр”.

Критерийлар	Түбән	Уртача	Югары
Башкаручының вокал мәгълүматлары	тавыш диапазоны түбән, яңгырашы начар, сулыш алуы дәрәжә түгел	тавыш диапазоны, яңгырашы уртача, сулышны дәрәжә ала	тавыш диапазоны, яңгырашы яхшы, сулышны дәрәжә ала
Сөйләм	Әдәби текстларны начар белә, артистлык элементлары юк	Әдәби текстларны беләп бетерми, артистлык элементлары өлешчә	Әдәби текстларны яхшы белә, артистлык элементлары югары
Логик элемент	Логик элемент төгәл түгел	Логик элемент төгәл, ләкин өлешчә хаталар бар	Логик элемент төгәл
Сәнгатле башкару дәрәжәсе	шигырь һәм прозаны начар башкара, импровизация ясып белми	шигырь һәм прозаны уртача башкара, рольгә керми	шигырь һәм прозаны оригиналь башкара, импровизация ясып белә, рольгә керә

Бәяләү критерийлары:

түбән – 1 балл

уртача – 2 балл

югары – 3 балл

2 нче ел укыту Кереш контроль

Максат: Хәтер торышын, арыганлыкны, игътибар эшчәнлеген бәяләү.

Контроль формасы: Хәтер һәм игътибарны бәяләү өчен тест

Тест өчен күрсәтмәләр.

Хәзер без сезнең хәтерегезне тикшерәчәкбез. Мин сезгә сүзләр әйтермен, сез аларны тыңларсыз, аннары күпме булдыра аласыз теләсә кайсы тәртиптә әйтерсез.

Бу сүзләргә укытучы ачык укый, ашыкмый.

Хәзер мин шул ук сүзләргә кабат атармын, сез аларны тыңларсыз һәм кабатларсыз.

Сүзләргә теләсә кайсы тәртиптә атый аласыз.

Сүзләр: сүз, әкият, шигырь, укытучы, укучы, бала, язучы, ил, жир, шәһәр

Бәяләү критерийлары:

Уровень		
Югары	8-10 сүз	3балл
Уртача	7- 5	2балл
Түбән	4 эзерәк	1балл

Агымдагы контроль

Максат: Хәтер торышын, сөйләм осталыгын бәяләү.

Контроль формасы: сөйләү осталыгы “Яраткан әкият”.

Критерийлар	Түбән	Уртача	Югары
Башкаручының вокал мәгълүматлары	тавыш диапазоны түбән, яңгырашы начар, сулыш алуы дәрәжә түгел	тавыш диапазоны, яңгырашы уртача, сулышны дәрәжә ала	тавыш диапазоны, яңгырашы яхшы, сулышны дәрәжә ала
Сөйләм	Әкиятне начар белә, артистлык элементлары юк	Әкиятне беләп бетерми, артистлык элементлары өлешчә	Әкиятне яхшы белә, артистлык элементлары югары
Логик элемент	Логик элемент төгәл түгел	Логик элемент төгәл, ләкин өлешчә хаталар бар	Логик элемент төгәл
Сәнгатле башкару дәрәжәсе	Әкиятне начар, сөйли импровизация	Әкиятне уртача сөйли рольгә керми	Әкиятне сөйли, импровизация ясый белә, рольгә

	ясыый белми		керэ
--	-------------	--	------

Бялэу критерийлары:

түбән – 1 балл

уртача – 2 балл

югары – 3 балл

Арадаш контроль

Максат: «Нәфис сүз» программасын үзләштерү нәтижәлелеген билгеләү.

Контроль формасы: шигырь бәйгесе.

Критерийлар	Түбән	Уртача	Югары
Башкаручының вокал мәгълүматлары	тавыш диапазоны түбән, яңгырашы начар, сулыш алуы дәрәс түгел	тавыш диапазоны, яңгырашы уртача, сулышны дәрәс ала	тавыш диапазоны, яңгырашы яхшы, сулышны дәрәс ала
Сөйләм	Әдәби текстларны начар белә, артистлык элементлары юк	Әдәби текстларны белеп бетерми, артистлык элементлары өлешчә	Әдәби текстларны яхшы белә, артистлык элементлары югары
Логик элементә	Логик элементә төгәл түгел	Логик элементә төгәл, ләкин өлешчә хаталар бар	Логик элементә төгәл
Сәнгатле башкару дәрәжәсе	шигырь һәм прозаны начар башкара, импровизация ясыый белми	шигырь һәм прозаны уртача башкара, рольгә керми	шигырь һәм прозаны оригиналь башкара, импровизация ясыый белә, рольгә керә

Бялэу критерийлары:

- түбән – 1 балл
уртача – 2 балл
югары – 3 балл

КУЛЛАНМА ӘСБАПЛАР

Педагог куллана торган әдәбият исемлеге:

1. Рыбина Е.Ф., Томашева Е.Н. Библиография литературы для детей: Учебник для институтов культуры и пед. вузов. - М: Книга, 2010. - 256 с.
2. Дорохов А.А., Город твоих друзей. Библиотечный урок. – Москва, Школьная библиотека №8, 2010
3. «Путешествие в Книгоград». Сценарий школьного праздника для учащихся 1-4 классов. ШБ №1 2010 год.
4. Синицына Е. Через игру к совершенству. М., 2009.
5. Нечаева Н.В. Задания по развитию речи. М., Чистые пруды, 2017.

Укучылар һәм ата – аналар өчен тәкъдим ителүче әсбаплар:

1. Татар халык әкиятләре
2. Габдулла Тукай, Абдулла Алиш, Муса Джалиль, Шаукат Галиев әсәрләре
3. Мәсәлләр, тиз әйткечләр жыентыгы
4. Шмаков С.А. Игры – шутки, игры – минутки. – М., 2003.
5. М.Ф.Кашапова “Иң гүзәл тел – туган тел”; Казан: РИЦ “Школа”, 2019 ел;
6. Ладыженская Т.А., Сорокина Г.И., Сафонова И.В., Ладыженская Н.В. Детская риторика в рисунках, стихах, рассказах: методические рекомендации. – М., 2015.
7. Лобановская З.Д. Радость познания. (Развитие речи младших школьников). – С.-Петербург, 2008.
8. Рождественский В.С. Читая Пушкина. – Л., 2006.
9. К.В.Закирова “Балачак аланы”; Казан: РИЦ, 2011 ел

Интернет чыганакалары

1. <http://forum.avtolikbez5.ru/viewtopic.php?t=12485>
2. <https://ped-kopilka.ru/semeinaja-biblioteka/vneklasnoe-chtenie-2-klas/stihi-dlja-2-klasa-naizust.html>
3. <https://domovenok-as.ru/volshebnyi-korob/stihi-dlja-detei/stihi-dlja-2-klasa-literaturnoe-chtenie.html>
4. <https://infoselection.ru/infokatalog/literatura-knigi/literatura-obshchee/item/516-15-samykh-populyarnyx-literaturnyx-sajtov-runeta>
5. http://belpc.ru/metod_sl/tv_gr_kvest/konsp_ur/razrab.pdf?1610162859
6. <https://bibliopskov.ru/4children/polezcc.htm>
7. http://tatarica.narod.ru/archive/2004/08/118_04.10.17-3.htm

8. http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=601
9. <https://www.stylenews.ru/zvezdy/emma-watson/>
10. <http://helpstudentinfo.ru/articles/tatar-teleenn-referaty>
11. <http://sabyem.ru/?p=9692>

КУШЫМТА 1.

МЕТОДИК МАТЕРИАЛ

1. *“Нәфис сүз” берләшмәсендә дәресне оештыру түбәндәге таләпләргә җавап бирә:*

- дәреснең максаты беләм бирү программасының эчтәлеге белән тәңгәл килә;
- уку материалы дәреснең максаты һәм эчтәлеге нигезендә сайлап алына;
- барлык структур элементларны исәпкә алып вакыт нәтижәле кулланыла;
- дәрес формалары: коллектив, индивидуаль, төркем белән;
- дәреснең темасы һәм эчтәлеге буенча уку методларының һәм алымнарының туры килүе.

2. Методлар һәм алымнар.

Әлеге программаны уңышлы тормышка ашыру өчен укучыларда тотрыклы кызыксыну булдырырга ярдәм итә торган заманча ысуллар кулланыла.

Эшчәнлекнең төрләре.

- сүз алымнары: хикәя, әңгәмә, аңлатма, китап белән эшләү һ. б.;
- гамәли ысуллар: дәрес сөйләм, куелган проблеманы чишә, дәлилләр эзли, башкаларның фикерен тыңлый, бәя бирә белергә өйрәтү;

Эмоциональ: уңыш ситуациясе, бүләкләү һәм шәйтәлү, танып-белү, билгеле шәхес булу теләген үстерү.

Ихтияри: укучыларның беләм алуға карата җаваплы карашын формалаштыру.

Социаль: үзара ярдәмләшү ситуацияләре булдыру, коллектив эш нәтижәләре белән кызыксындыру.

Танып-белү: укучының субъектив тәҗрибәсенә таяныч, иҗади мөмкинлекләрен хәл итү, проблемалы ситуацияләренә булдыру.

Теоретик мәгълүматларны практикада куллануның төп ысулы дәресләрдә хикәяләр булып тора. Дәрес эчтәлеге, гамәли эшләр укучының теләгенә карап үзгәрә торыла. Укучыларның яш үзгәреләрен исәпкә алып, дәресләр гадидән катлаулыга таба үткәрелә. Эшчәнлекне алмаштыру өчен сюжетлы уен элементлары һәм динамик паузалар кулланыла, үстерелүче уеннар кертелә.

3. *Уку эшчәнлеген оештыру формалары:* әңгәмә, мөстәкыйль эш, коллектив иҗат эше, укучыларның эшләре буенча фикер алышу, төрле дәрәҗәдәге бәйгеләрдә катнашу.

Методик комплекслар:

информацион материаллар, карточкалар, дәресләр өчен кирәкле рәсемнәр, методик эшләнмәләр.

Программаның үтәлешен билгеләү һәм тикшерү өчен: тестлар, система һәм гомумиләштерүче таблицалар.

Дидактик материаллар (демонстратив һәм тарату) - журналлар, буклетлар, альбомнар, карточкалар, аудиоязмалар.

Программа төрле төрдәге бәйге, ярышлар өчен оптималь мөмкинлекләр булдыру, укучыларның ижади эшләре өчен жирлек тудыруны күздә тоту.

Программада каралган укыту-тәрбия бурычларын үтәү өчен дәресләрнең түбәндәгеләре кулланыла:

- сөйләм культурасын үстерү, халык авыз ижатына карата кызыксыну уяту.
- туган як, милли бәйрәмнәр турында әңгәмәләр.

Шул ук вакытта укучылар мәнфәгәте дә исәпкә алына . Укыту бурычларының чишелешенә карап дәресләр түбәндәге төрләргә бүленә:

- яңа беләм алу (укытучы теоретик мәгълүматны хәбәр итә). Мондый төрдәге дәрсәтә укучы яңа тема белән таныша;

- беләм һәм күнекмәләрне формалаштыру дәресләре (педагог житекчелегендә мөстәкыйль эшчәнлек);

- кабатлау (материалны үзләштерүнең сыйфатын билгели), мондый дәресләр агымдагы дәресләр булып торалар;

- катнаш дәрес (берничә укыту бурычын чишү). Теманың үзенчәлегенә карап индивидуаль, төркемләп шөгыйльләнергә мөмкин.

Дәрес берничә этаптан тора:

- күрсәтмә-методик рәтне аңлату һәм сәнгать эсәрләре репродукцияләрен демонстрацияләү (әдәби эсәрләрдән өзекләр уку, фильмнар, альбомнар карау укучыларның кабул итүе аша педагогик фикер алышулар оештыра)

- рольләргә бүлеп уку

- йомгак ясау, фикер алышу.

Артикуляция гимнастиканың әһәмияте

Артикуляция гимнастикасы – ул сөйләмдә авазның катлаулы хәрәкәт күнекмәсе әйтелеше. Сабыйлык чорынан ук бала тел, ирен, казналык ярдәмендә күптөрле артикуль-мимик хәрәкәтләр башкара. Бу хәрәкәтләргә ул диффуз авазлар, ягъни мыгырдау, бытылдау белән озата бара. Мондый хәрәкәтләр инде баланың сөйләм үсешендә беренче баскыч булып тора: алар гадәти тормыш шартларында сөйләм органнары өчен гимнастика ролен үтиләр.

Хәрәкәтләргә төгәллеге, көче һәм дифференциялелеге балада акрынлап үсеш ала. Ачык һәм төгәл артикуляция өчен көчле, сыгылмалы хәрәкәтчән сөйләм органнары – тел, ирен, аңкау кирәк.

Артикуляция күптөрле мускулларның эшчәнлегенә бәйле, шул жәһәттән чәйнәү, йоту, мимика хәрәкәтләренә. Тавыш ясау процессы сулыш органнары

(йоткылык, трахея, бронхлар, үпкә, диафрагма, кабырга ара мускуллар) катнашында башкарыла.

Артикуляция гимнастикасының максаты - авазларны дөрес әйтү өчен артикуляция аппараты органнарының аерым бер торышының тулы кыйммәткә ия булган хәрәкәттен тәэмин итү.

Артикуляция гимнастикасы

Балаларда барлыкка килгән артикуляция гимнастикасы күнекмәләре тагын да ныгысын өчен күнегүләргә көн саен үткәргә кирәк. Иң яхшысы көнгә 3-4 тапкыр, 3-4 минуттан. Балаларга бер вакыт эчендә 2-3 күнегү эшләргә тәкъдим итмәскә.

Һәр күнегү 5-7 тапкыр ясала

Статик күнегүләр 10-15 секунд дәвамында эшләнә (артикуляция позасын бер хәлдә үзгәртмичә тотып тору).

Артикуляция гимнастикасына күнегүләр сайлаганда, гади күнегүләрдән катлаулы күнегүләргә бару эзлеклелеген истән чыгармаска. Күнегүләр эмоциональ һәм уен формасында алып барылса яхшырак.

2-3 эшләнгән күнегүнең бары берсе генә яңа булырга мөмкин, икенчесе һәм өченчесе кабатлау һәм ныгыту өчен бирелә. Әгәр бала нинди дә булса күнегүне бик үк яхшы башкара алмаса, яңа күнегүләр өстәү кирәкми, алдан өйрәнелгән материалны кабатласаң яхшырак. Аны ныгыту өчен яңа уен алымнары уйлап табу отышлы була.

Артикуляция гимнастикасы утырган хәлдә эшләнелә, чөнки бу халәттә баланың аркасы туры, гәүдәсе киеренке түгел, кул-аяклар тыныч хәлдә.

Гимнастиканы иреннәр өчен күнегүләрдән башлау хәерлерәк.

Күнегүләр:

1. “Су үгезе” (Бегемот)

Авызны тыныч кына зур итеп ачарга һәм ябарга. Күнегүне 4-5 тапкыр кабатлыйбыз. Балага хәл алырга һәм ял итәргә вакыт бирәбез. Авыз сөкчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

2. “Елмаю”

Кысылган тешләр күренерлек итеп ирен почмакларын жәябез. Иреннәрне янә үз хәленә кайтарабыз. Балага хәл алырга һәм ял итәргә мөмкинлек бирәбез, авыз сөкчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

3. “Фил борыны” (Хобот)

Үбәргә теләгән кебек иреннәрне алга торба итеп сузабыз, шул рәвешле 4-5 секунд тотарбыз. Иреннәрне кире тыныч торышка кайтарабыз. Балага хәл алырга һәм ял итәргә вакыт бирәбез, авыз сөкчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

4. “Көрәк”

Авызны киң итеп ачарга. Йомшак һәм тыныч телне аскы иренгә куябыз. 3-4 секунд тоткарлагач, телне кире алабыз. Балага хәл жыйрга һәм ял итәргә вакыт бирәбез. Авыз сөкчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

5. “Песи баласы сөт ялый”

Авызны киң итеп ачабыз, песи баласы сөт эчкән кебек телнең киң өлөшөн 4-5 тапкыр өскә хәрәкәт иттерәбез. Телне эчкә алабыз, авызны ябабыз. Авыз сыекчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне янәдән кабатлыйбыз.

6. “Таган”

Авызны киң итеп ачабыз, аскы иренгә тыныч, йомшак телне куябыз, өске иренгә күчерәбез. Шулай итеп 6-8 тапкыр кабатлыйбыз. Алга таба телне авыз эченә алабыз, авызны ябабыз. Балага ял итәргә, авыз сыекчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

7. “Инә”

Авызны киң итеп ачабыз, тар телне күтәрәп алга таба сузабыз. Бу халәттә 4-5 секунд вакыт үтә. Телне авыз эченә алабыз, авызны ябабыз. Балага ял һәм хәл алу өчен вакыт бирәбез, авыз сыекчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

8. “Тәмле”

Авызны зур итеп ачабыз, телнең очы белән өске ирендә сулга уңга хәрәкәт итәбез. Шул ук вакытта аскы казналыкның урынында калуын да күзәтәбез. 6-8 тапкыр эшлибез. Телне авыз эченә алабыз, авызны ябабыз. Балага ял һәм хәл алу өчен вакыт бирәбез, авыз сыекчасын йотарга тәкъдим итәбез. Күнегүне 3-4 тапкыр кабатлыйбыз.

Тизәйткечләр

Ра – ра – ра – ра – ракетага
Ра – Ра – Рамил утырган.
Ра – ра – ра – ра – ракетаны
Жир тирәли очырган.

Бора – борауны борауны,
Борһан тишкән бураны.
Шул тишектән бураны
Тутырган кар бураны.

Вак балчыкны Шәвәли
Әвәли дә әвәли.
Әллә ваза ясыйсың? – ди
Авылдан килгән Вәли.

Ла – ла – ла – ла, ла – ла – ла,
Кем матур жырлый ала,
Кем матур бии ала –
Шул булыр үрнәк бала.

Капкага капка каршы, Капкага капка капма-каршы.

Кулда тукмак, Алыпк кер тукмап: Тукта, тукта, тукмама, Тукма, тукма, туктама!
Туктап тукмап булмый ул, Тукмап тукмак тынмый ул.

Карамалының кара малаена чана карамаларга биргән идем, карамалады микән шул
кара малай, карамаламады микән ул кара малай.

Карамаласа карап кайт, карамаламаса карганганына, карганмаганына карамыйча
алып кайт. Ул карамаламаса, үзем карамалармын.

КУШЫМТА 2.

**«Нәфис сүз» берләшмәсенен
1 нче ел укытуга календарь графигы**

№ п/п	дәресе үткәру вакыты		дәрес формасы	сәг ать сан ы	дәрес темасы	үткәру урыны	тикшерү ысулы
	План буен ча	Фа кт аг ыч а					
1.			Дәрес презентация	2	Кереш дәрес. Кереш дәрес. Курсның максаты һәм бурычлары. Куркынычсызлык техникасы кагыйдәләре. Берләшмәнең планы белән танышу.	БһЯИС 31 мәктәп	Кереш контроль сораштыру
2.			Дәрес презентация	2	Сөйләм техникасы	БһЯИС 31 мәктәп	Тизәйткечлә р белән эш
3.			Дәрес презентация	2	Сөйләм техникасы: дикция, темп, тембр.	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
4.			Дәрес презентация	2	Сөйләм техникасы: дикция	БһЯИС 31	тел борылышлар ы белән эш.

						мәктәп	
5.		Дәрес практикум	2	Дәрес сулыш һәм хава алу.	БһЯИС 31 мәктәп	энгәмә	
6.		Дәрес презентация	2	Дәрес сулыш һәм хава алу.	БһЯИС 31 мәктәп	Практик эш	
7.		Дәрес презентация	2	«Диафрагмаль сулыш», «тавыш терәге» төшенчэләре.	БһЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен	
8.		Дәрес практикум	2	«Диафрагмаль сулыш», «тавыш терәге» төшенчэләре.	БһЯИС 31 мәктәп	Практик эш	
9.		Дәрес презентация	2	Сөйләм культурасы	БһЯИС 31 мәктәп	Ижади уен	
10.		консультаци я	2	Сөйләм аралашу үзенчәлеге.	БһЯИС 31 мәктәп	кече-тест	
11		интеллектуа ль уен	2	Дикция һәм ачык әйтелеш өстендә эшләү.	БһЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен	
12		экскурсия	2	Артикуляция белән эшләү.	БһЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен	
13		Дәрес презентация	2	Төрле шартларны белдерү өчен интонация куллануны өйрәнү (кайгы, шатлык, сюрприз)	БһЯИС 31 мәктәп	үзлектән эш	
14		Дәрес практикум	2	Партнерны мөстәкыйль сайлап, диалоглар төзәргә өйрәнү.	БһЯИС 31 мәктәп	энгәмә	
15		Дәрес презентация	2	Сүзләр белән ижади уеннар.	БһЯИС 31 мәктәп	Карточкала р белән эш	
16		Дәрес	2	Ритмопластика	БһЯИС	Шигырьләр	

			презентация			31 мөктөп	сөйлөү
17			Дәрес презентация	2	Пластик импровизация	БҺЯИС 31 мөктөп	карточкалар белән эш
18			интеллектуаль уен	2	Пластик импровизациядә ишарэләр.	БҺЯИС 31 мөктөп	эшлекле уен
19			Дәрес практикум	2	Төрле ишарэләрне куллану.	БҺЯИС 31 мөктөп	практик
20			Дәрес презентация	2	Сәхнәдә гәүдәне дәрес тоту күнегүләр	БҺЯИС 31 мөктөп	практик
21			Дәрес практикум	2	Чыгыш ясаганда һәр геройның урнашкан урынын ачыклау	БҺЯИС 31 мөктөп эп	практик
22			Дәрес презентация	2	Хикәяләүдә күнегүләр	БҺЯИС 31 мөктөп	Рольле уен
23			Дәрес презентация	2	Сине тыңласыңнар өчен ничек сөйләшәргә	БҺЯИС 31 мөктөп	практик
24			Дәрес презентация	2	Уку логикасы: логик паузлар, стресслар, темп, логик көй	БҺЯИС 31 мөктөп	практик
25			дәреспрезентация	2	Уку логикасы: логик паузлар, стресслар, темп, логик көй	БҺЯИС 31 мөктөп	практик
26			Дәрес презентация	2	Уку логикасы: логик паузлар, стресслар, темп, логик көй	БҺЯИС 31 мөктөп	практик
27			Дәрес презентация	2	Халык алдында чыгыш ясау нигезләренә өйрәтү.	БҺЯИС 31 мөктөп	Чыгыш
28			Дәрес презентация	2	Йөз мимикасы	БҺЯИС 31 мөктөп эп	карточкалар белән эш
29			диспут	2	Кул һәм тән тотышы	БҺЯИС 31	карточкалар белән эш

						мәктәп	
30		Дәрес практикум	2	Нәрсә ул пантомима? Тырышлык һәм ял итү өчен күнегүләр.	БһЯИС 31 мәктәп	бәйге	
31		Дәрес практикум	2	Шигырь техникасын өйрәнү	БһЯИС 31 мәктәп	Телдән сорау	
32		Дәрес практикум	2	рольле уены. "Гади генә әйт"	БһЯИС 31 мәктәп	рольле уеннар	
33		дәреспракти кум	2	"Каләм үрнәге." Шигырь язып карау	БһЯИС 31 мәктәп	Ижади	
34		Дәрес практикум	2	Шигырьчеләр бәйгесен үткәрү.	БһЯИС 31 мәктәп	бәйге	
35		Дәрес презентация	2	Әсәр өстендә эш	БһЯИС 31 мәктәп	Телдән сорау	
36		Дәрес презентация	2	Татар халык әкиятә «Куркак юлдаш» танышу, әңгәмә	БһЯИС 31 мәктәп	әңгәмә	
37		Дәрес презентация	2	Татар халык әкиятен «Куркак юлдаш» дәрес уку	БһЯИС 31 мәктәп	Телдән сөйләү	
38		Дәрес -уен	2	Татар халык әкиятен «Куркак юлдаш» рольләргә булеп уйнау	БһЯИС 31 мәктәп	уен	
39		Дәрес презентация	2	Татар халык мәкальләре белән танышу, уку	БһЯИС 31 мәктәп	карточкалар белән эш	
40		Дәрес практикум	2	Мәкальләргә рәсем ясау	БһЯИС 31 мәкт әп	рәсем конкурсы	
41		Дәрес практикум	2	Татар халык табышмаклары белән танышу	БһЯИС 31 мәктәп	Телдән сорау	
42		Дәрес	2	Табышмаклар	БһЯИС	аралашу	

			практикум		чыгару	31 мәктәп	
43			Дәрес практикум	2	Мәсәлләр белән танышу	БһЯИС 31мәкт әп	аралашу
44			Дәрес практикум	2	Мәсәлләрне рольлләрдә уйнау	БһЯИС 31мәкт әп	рольле уеннар
45			Дәрес - әңгәмә	2	Тиз әйткечләр өстендә эш	БһЯИС 31мәкт әп	Телдән сорау
46			Контроль дәрес	2	Тиз әйткечләр	БһЯИС 31 мәктәп	Агымдагы контроль. Тиз әйткечләр конкурсы
47			Дәрес практикум	2	Тема буенча кабатлау	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
48			Дәрес презентация	2	Театр сәнгате	БһЯИС 31 мәктәп	әңгәмә
49			Дәрес презентация	2	Театр сәнгатенең үзенчәлекләре	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
50			Дәрес презентация	2	Уеннар: Эстафета. Танышлык. Кем нәрсә кигән?	БһЯИС 31 мәктәп	эстафета
51			Дәрес презентация	2	Күңелле сүзләр һәм сүзтезмәләр	БһЯИС 31мәкт әп	практик эш
52			Дәрес презентация	2	Театр сәнгате төрләре	БһЯИС 31мәкт әп	практик эш
53			Дәрес презентация	2	Театр сүзлеге: театр, опера, балет, спектакль оперетта, алкышлар.	БһЯИС 31мәкт әп	практик эш
54			Дәрес презе нтация	2	Хыялый тема белән эш итү.	БһЯИС 31мәкт әп	ижади эш

55			Дәрес практикүм	2	Театр һөнәрләре белән танышу: актер, режиссер, рәссам, композитор.	БһЯИС 31 мәктәп әп	ижади бәйге
56			Дәрес практикүм	2	Актер - " сәхнә хужасы»	БһЯИС 31 мәктәп	Уен “Актер – сәхнә хужасы”
57			Дәрес презентация	2	Уеннар һәм күнегүләр: Язгы яфраклар. Санаучы. Ут һәм боз.	БһЯИС 31 мәктәп әп	практик эш
58			Дәрес практикүм	2	Шигырьләре сәнгатьле укуны эшкәртү, актерлык осталыгын үстерү.	БһЯИС 31 мәктәп әп	аралашу
59			дискуссия	2	Актерлык осталыгын үстерү.	БһЯИС 31 мәктәп	ижади бәйге
60			Дәрес презентация	2	Чыгышлар ясау	БһЯИС 31 мәктәп әп	Практик
61			Дәрес презентация	2	Актер остаханәсе. Тамашачы белән эшләү.	БһЯИС 31 мәктәп әп	практик
62			Дәрес - әңгәмә	2	Актер остаханәсе. Микрофон белән эшләү.	БһЯИС 31 мәктәп әп	Телдән сорау
63			Дәрес - әңгәмә	2	Шигырь теориясе.	БһЯИС 31 мәктәп	Телдән сорау
64			дискуссия	2	Логик акцент. Интонация.	БһЯИС 31 мәктәп	практик
65			Дәрес презентация	2	«Тавыш» белән эшләү.	БһЯИС 31 мәктәп	Практик
66			Дәрес презентация	2	Шигырь сайлау, Шигырь өстендә эш	БһЯИС 31 мәктәп әп	Телдән сорау
67			Дәрес практикүм	2	Ижади потенциалны ачу	БһЯИС 31 мәктәп	Ижади эш

						эп	
68			Дәрес презентация	2	Уку һәм актерлык техникасын үстерү	БһЯИС 31мәкт эп	Телдән сорау
69			Дәрес презентация	2	Шигырьләрне сәнгатьле сөйләү өстендә эш	БһЯИС 19мәктә п	Чыгыш ясау
70			Дәрес практикум	2	Актерлык осталыгын ныгыту	БһЯИС 19мәктә п	практика
71			Дәрес презентация	2	Шигырь бәйгесенә эзерләнү	БһЯИС 19мәктә п	практика
72			Дәрес практикум	2	Йомгаклау дәресе Юл йөрү кагыйдәләрен кабатлау	БһЯИС 31мәкт эп	Арадаш контроль Шигырь бәйгесе

**«Нәфис сүз» берләшмәсенен
2 нче ел укытуга календарь графигы**

№ п/п	дәресне үткәрү вакыты		дәрес формасы	сәга ть сан ы	дәрес темасы	үткәрү урыны	тикшер ү ысулы
	План буенча	Факт.					
1			дәрес- презентац ия	2	Кереш дәрес. Юл йөрү кагыйдәләре буенча әңгәмә. Курсның максаты, бурычлары белән танышу.	БһЯИС 31 мәктәп	Кереш контроль эш, тест
2			дәрес- практикум	2	Сөйләм техникасы.	БһЯИС 31 мәктәп	әңгәмә
3			дәрес- презентац ия	2	Сөйләм техникасы. Сулыш.	БһЯИС 31 мәктәп	телдән эшләү
4			дәрес-	2	Сөйләм	БһЯИС	практик

			презентац ия		техникасы. Дикция.	31 мәктәп	а
5			дәрес- практикум	2	Сөйләм логикасы.	БҺЯИС 31 мәктәп	практик а
6			дәрес- презентац ия	2	Сөйләм техникасы. Тавыш.	БҺЯИС 31 мәктәп	әңгәмә
7			дәрес- практикум	2	Текстта Интонация	БҺЯИС 31 мәктәп	шигырь ләр өйрәнү
8			интеллект уаль уен	2	Декламация хикәяләрнең бер төрө	БҺЯИС 31 мәктәп	Халык әкиятләр рен сөйләү: «Курка к юлдаш », «Макта нчык чыпчык »
9			дәрес- презентац ия	2	Интонация	БҺЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш
10			дәрес- презентац ия	2	Интонация турында гомуми төшенчәләр. Фразлы һәм логик басымнар.	БҺЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш
11			дәрес- практикум	2	Логик һәм фразеологик паузлар. Темп һәм сөйләм ритмы.	БҺЯИС 31 мәктәп	Материа ллар жыю
12			дәрес- презентац ия	2	Логик һәм фразеологик паузлар.	БҺЯИС 31 мәктәп	үзлектә н эш
13			дәрес-	2	Темп һәм сөйләм	БҺЯИС	Кроссво

			практикум		ритмы.	31 мәктәп	рд чишү
14			дәрес- практикум	2	Сүз көе. Сөйләм агымының тембры.	БҺЯИС 31 мәктәп	“Физзар ядка” уены
15			дәрес- презентац ия	2	Сүз көе. Сөйләм агымының тембры.	БҺЯИС 31 мәктәп	Прозаик һәм шигыри эсәрләр не уку.
16			дәрес- практикум	2	Мимика һәм жестикуляци я.	БҺЯИС 31 мәктәп	ижади бәйге
17			дәрес- практикум	2	Мимика һәм жестикуляция турында төшенчә.	БҺЯИС 31 мәктәп	аралаш у
18			дәрес- презентац ия	2	Йөз һәм ишарә телен өйрәнү.	БҺЯИС 31 мәктәп	практи к эш
19			дәрес- презентац ия	2	«Әдәби персонаж кунакта» рольле уен	БҺЯИС 31 мәктәп	практи к эш
20			дәрес- презентац ия	2	Мимика һәм жест буларак, өстәмә чаралары, сәнгатьле уку.	БҺЯИС 31 мәктәп	ижади бәйге
21			дәрес- презентац ия	2	Мимика һәм жест буларак, өстәмә чаралары, сәнгатьле уку.	БҺЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен
22			дәрес- презентац ия	2	Г. Тукайның “Кызыклы шәкерт шигырен өйрәнү.	БҺЯИС 31 мәктәп	виктори на, рәсемнә р ясау
23			дәрес- практикум	2	Г. Тукайның “Кызыклы шәкерт шигырен рольләргә булеп сөләү	БҺЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш

24			дәрес-презентац ия	2	Йөз һәм ишарә кулланып “Кабартма”әкиятен өйрәнү	БһЯИС 31 мәктәп	викторина үткәрү
25			дәрес-практикум	2	Йөз һәм ишарә кулланып “Кабартма”әкиятен сөйләү	Шәһәр музейе	карточкалар белән эш
26			дәрес-презентац ия	2	Спектакль карау “Тычкан белән мәче”	БһЯИС 31 мәктәп	карточкалар белән эш
27			дәрес-презентац ия	2	“Тычкан белән мәче”спектаклен анализлау	БһЯИС 31 мәктәп	Викторина
28			дәрес-презентац ия	2	спектакль өчен эсәр сайлау	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
29			дәрес-практикум	2	Әсәрне рольләргә бүлү	БһЯИС 31 мәктәп	карточкалар белән эш
30			дәрес-презентац ия	2	Әсәрне йөз һәм ишарә кулланып уку	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
31			дәрес-презентац ия	2	Татар халык санамышлы уеннарын өйрәнү	БһЯИС 31 мәктәп	карточкалар белән эш
32			дәрес-презентац ия	2	Татар халык тиз әйткечләрен өйрәнү	БһЯИС 31 мәктәп	Дидактик уен
33			дәрес-презентац ия	2	Татар халык мәсәлләрен өйрәнү	БһЯИС 31 мәктәп	әңгәмә
34			дәрес-презентац ия	2	Татар халык табышмакларын өйрәнү	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
35			дәрес-	2	Кеше тавышы	БһЯИС	ижади

			практикум		Һәм сөйләм	31 мәктәп	бәйге
36			дәрес- практикум	2	Тавышлар: көч, тавыш биеклеге.	БҺЯИС 31 мәктәп	ижәди бәйге
37			дәрес- практикум	2	Тавышлар: көч, тавыш биеклеге.	БҺЯИС 31 мәктәп	аралашу
38			дәрес- презентац ия	2	Тавышның очышы өстендә эшләү.	БҺЯИС 31 мәктәп	практик эш
39			дәрес- презентац ия	2	Сөйләм сулышы. Тавыш көче	БҺЯИС 31 мәктәп	аралашу
40			дискуссия	2	Мәсәлне көчле тавыш белән сөйләү	БҺЯИС 31 мәктәп	ижәди бәйге
41			дәрес- презентац ия	2	Әсәр өстендә индивидуаль эш.	БҺЯИС 31 мәктәп	практик эш
42			дәреспракт икум	2	Тема, әсәрнең идеясе.	БҺЯИС 31 мәктәп	практик а
43			дәрес- презентац ия	2	Подтекст.	БҺЯИС 31 мәктәп	практик а
44			дәреспракт икум	2	План төзү.	БҺЯИС 31 мәктәп	Рольле уен
45			дәрес- презентац ия	2	Балалар аудиториясендә әсәр уку.	БҺЯИС 31 мәктәп	ижәди бәйге
46			дәрес- презентац ия	2	Шигырьләр һәм мәсәлләр уку.	БҺЯИС 31 мәктәп	кече- тест
47			дәрес- презентац ия	2	Телдән һәм язма хикәя.	БҺЯИС 31 мәктәп	практик а

48			экскурсия	2	Текстка якын хикэя.	БһЯИС 31 мәктәп	Рольле уен
49			диспут	2	Кыскача хикэя.	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
50			дәрес-презентация	2	Хикэяче йөзенең үзгәртү белән хикэяләр уку.	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
51			дәреспрактикум	2	Хикэя фәнни-танып белү мәкаләсенең эчтәлеге нигезендә, аңа сюжет керту.	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
52			дискуссия	2	Хикэя фәнни-танып белү мәкаләсенең эчтәлеге нигезендә, аңа сюжет керту.	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
53			дәрес-презентация	2	Хикэя-аңлатма сәнгать эсәренә анализ бирү.	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
54			дәреспрезентация	2	Сәнгатьлелек чаралары.	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
55			дәреспрезентация	2	Метафора.	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
56			дәреспрезентация	2	Жанландыру.	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
57			дәреспрезентация	2	Контекст белән эш.	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш
58			дәреспрезентация	2	Әсәр контекстында эпитетлар.	БһЯИС 31 мәктәп	практик эш , эпитет

							лар табу
59			дәреспрез ентация	2	Онытылмас образ яки сюжет куллану	БһЯИС 31мәкт әп	сөйләм
60			дәреспрак тикум	2	Крылов мәсәле “Кырмыска һәм чикерткә” өстендә эш	БһЯИС 31мәкт әп	практи к
61			дәреспрак тикум	2	Крылов мәсәле “Кырмыска һәм чикерткә” рольләрдә уйнау	БһЯИС 31 мәктәп	Рольле уен
62			дәреспрез ентация	2	Өстәмә. Көчәйтү максаты белән бер сүзне берничә тапкыр кабатлау.	БһЯИС 31мәкт әп	уен
63			дәреспрак тикум	2	Өстәмә. Көчәйтү максаты белән бер сүзне берничә тапкыр кабатлау.	БһЯИС 31мәкт әп	практи ка
64			дискуссия	2	Сүзләрнең урыннарын алыштыру	БһЯИС 31 мәктәп	практи ка
65			уен	2	Сүзләрнең урыннарын алыштырып шигырь уку	БһЯИС 31 мәктәп	практик а
66			дәрес- практикум	2	Бер-бер артлы берничә сүз куллану белән сәнгатьлелекне арттыру	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
67			дәрес- презентац ия	2	Мәгънәне ныгыту чарасы.	БһЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш
68			дәрес- презентац ия	2	Яшерен мәгънәле сүзләр кәргән шигырь уку	БһЯИС 31 мәктәп	виктори на үткәрү

69			дәрес-презентац ия	2	Яшерен мәгънәле сүзләр кәргән шигырь уку	БһЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш
70			дәрес-презентац ия	2	Еш кына бер үк сузык авазларны куллану.	БһЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш
71			дәрес-практикум	2	Еш кына бер үк сузык авазларны кулланып язылган әсәр уку	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
72			дәрес-презентац ия	2	Тема буенча утелгәннәрне ныгыту	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
73			дәрес-презентац ия	2	Күренекле сәнгать осталары	БһЯИС 31 мәктәп	Түгәрәк өстәл
74			дәрес-презентац ия	2	Сүз осталары тарафыннан шигырь уку язмасын тыңлау.	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
75			Дәрес-презентац ия	2	Сәнгать сүзенәң шедеврлары	БһЯИС 31 мәктәп	карточк алар белән эш
76			Дәрес-презентац ия	2	Осталар башкаруында татар классикасы әсәрләре	БһЯИС 31 мәктәп	экскурсия
77			дискуссия	2	Якташ шагыйрьләренә әсәрләре белән танышу һәм уку.	БһЯИС 31 мәктәп	әңгәмә
78			дәрес-презентац ия	2	Мәктәп музеена экскурсия. Экспозицияне карау.	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
79			дәрес-презентац ия	2	А. Әхмәтова шигырь язмаларын тыңлау	БһЯИС 31 мәктәп	ижади бәйгә

80			дәреспрак тикум	2	Разил Вәлиев ижаты белән танышу	БһЯИС 31мәкт әп	ижади бәйге
81			дәреспрез ентация	2	Роберт Миннулин ижаты белән танышу	БһЯИС 31мәкт әп	аралашу
82			дәреспрез ентация	2	Шәүкәт Галиев ижаты белән танышу	БһЯИС 19мәктә п	практик эш
83			дәреспрак тикум	2	Марина Цветаева ижаты белән танышу	БһЯИС 19мәктә п	аралашу
84			дәреспрез ентация	2	Марина Цветаева ижаты белән танышу	БһЯИС 19мәктә п	ижади эш
85			дәрес- презентац ия	2	Гадулла Тукай ижаты	БһЯИС 31 мәктәп	практи к эш
86			экскурсия	2	Гадулла Тукай ижаты	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
87			дәрес- презентац ия	2	Мария Логинова ижаты	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
88			дәрес- практику м	2	Муса Жәлил ижаты	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
89			дәрес- презентац ия	2	Абдулла Алиш ижаты	БһЯИС 31 мәктәп	ижади бәйге
90			дәрес- презентац ия	2	Күренекле сәнгать осталары әсәрләрен кабатлау	БһЯИС 31 мәктәп	кече- тест
91			дәрес- презентац ия	2	Күренекле сәнгать осталары әсәрләрен сөйләү	БһЯИС 31 мәктәп	сөйләм
92			дәрес- практику м	2	Күренекле сәнгать осталары әсәрләрен сөйләү	БһЯИС 31 мәктәп	практи к

93			дискуссия	2	Шигырьләр төзү формасы Шигырь сөйләменең үзенчәлекләре.	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
94			дәрес-презентация	2	«Ритм», «рифма», «музыкаль оешканлык» төшенчәләре.	БһЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен
95			дәрес-проект	2	Шигырьләрнең күләме. Рифма һәм аның төрләре.	БһЯИС 31 мәктәп	Шигырьләр төзү
96			квн- уен	2	Ижади остаханә Ижади эшләр булдыру.	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
97			дәрес-практикум	2	Текст редакторы белән эшләү.	БһЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен
98			дәрес-практикум	2	Әдәби композицияләр эзерләү	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
99			дәрес-практикум	2	Әдәби музыкаль композицияне сайлау һәм эшләү	БһЯИС 31 мәктәп	эшлекле уен
100			дәрес-презентация	2	Рольләрне бүлү.	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
101			дискуссия	2	Геройларның сөйләме, йөзләре һәм тән пластикасы өстендә эшләү	БһЯИС 31 мәктәп	аралашу
102			дәрес-практикум	2	Геройларның сөйләме, йөзләре һәм тән пластикасы өстендә эшләү	БһЯИС 31 мәктәп	ижади эш
103			дискуссия	2	Әдәби монтаж	БһЯИС	аралашу

					өстендө эшлөү.	31 мәктәп	
104			дәрес- практикум	2	Артикуляция, тавыш, ритмика өстендө эш	БҺЯИС 31 мәктәп	ижади эш
105			дискуссия	2	Сөйләм техникасы буенча күнегүләр.	БҺЯИС 31 мәктәп	аралашу
106			дәрес- практикум	2	Уку һәм актерлык техникасын ныгыту	БҺЯИС 31 мәктәп	ижади эш
107			дәрес- практикум	2	Әдәби музыкаль композицияне сәхнәдә кую	БҺЯИС 31 мәктәп	ижади эш

108			дәрес- контроль	2	Йомгаклау дәресе, юл йөрү кагыйдәләрен кабатлау	БҺЯИС 31 мәктәп	Арадаш контроль Шигырь конкурс ы

И.Х. Садыйков исемендәге Балалар һәм яшьләр ижаты сараеның тәрбия эшләре программасын тормышка ашыру кысаларында “Нәфис сүз” берләшмәсендә

ТӘРБИЯ ЭШЕ

Тәрбия эшенең максаты: укучыларны тәрбияләү системасын булдыру һәм югары әхлаклы, интеллектуаль һәм ижади яктан үскән, социаль актив шәхес формалашуга һәм үстерүгә социаль-педагогик ярдәм күрсәтү

Төп бурычлар: шәхеснең һәм Россия гражданлык шәхесенең төп кыйммәтләре системасының дөньяга карашын һәм системасын формалаштыру; укучыларның ижади һәм интеллектуаль потенциалын, уңай әхлакый үз-үзеңне бәяләү, үз-үзеңне хөрмәт итү һәм тормыш оптимизмы, эстетик ихтыяжларын үстерү; лидерлык һәм оештыру сыйфатларын, аралашу һәм үзара ярдәм итешүнең уңай күнекмәләрен үстерү; гуманистик һәм демократик кыйммәт юнәлешләрен үстерү; укучылар белән аралашуда толерантлыкны үстерү; хезмәткә карата мөнәсәбәт, хезмәт сөючәнлек, авырлыкларны жиңә белү, максатчанлык һәм нәтижәгә ирешүдә ныклык тәрбияләү; балаларның һәм ата-аналарның гаилә элементләрен ныгыту; укучыларны рухи-әхлакый яктан тәрбияләү һәм тәрбияләү мәсьәләләрендә гаилә белән учреждениенең уртак эшчәнлеген киңәйтү.

Тәрбия юнәлешләре	Чаралар (формасы, исеми)
СЕНТЯБРЬ	
«Экологик тәрбия һәм сәламәт һәм куркынычсыз яшәү рәвеше культурасы» модуле	Юл йөрү кагыйдәләрен профилактикалау буенча «куркынычсызлык атнасы» акциясе
«Төп ишегалды эшләре» модуле	Балалар берләшмәләре вәкилләрен сайлау
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	Түбән Кама шәһәренең туган көненә багышланган әңгәмә.
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	Халыклар көче-душлыкта» балалар берләшмәләрендә әңгәмәләр
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	"Яшь йөрәкләр талантлары» фестиваленә эзерлек; "Көз буяулары» профильле сменасына кул эшләре эзерләү.
ОКТЯБРЬ	
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	«Без бергә» Бөтенроссия ижади фестиваленең республика этабында

	катнашу (конкурса команда эзерләү һәм үткөрү)
«Төп ишегалды эшләре» модуле	28 октябрь көнне Бердәм мәгълүмати куркынычсызлык дәресе. Интернет челтәрендә куркынычсызлык дәресе. 1 октябрь- Өлкәннәр көне.
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	4 ноябрь - Халыклар бердәмлеге көненә багышланган чара. 5 октябрь- Укытучылар көне
«Экологик тәрбия һәм сәламәт куркынычсыз яшәү рәвеше культурасы» модуле	«Гриппка-юк!» акциясе
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	«Күпмилләтле Татарстан» балалар берләшмәләрендә әңгәмәләр
НОЯБРЬ	
«Төп ишегалды эшләре» модуле	29 ноябрь “Эниләр көне”-эниләр өчен шигыр композициясе төзү. И.Х. Садыковның Туган көненә багышланган тантаналы чарада катнашу.
«Экологик тәрбия һәм сәламәт , куркынычсыз яшәү рәвеше культурасы» модуле	Хокук бозуларны профилактикалау һәм балаларны наркотиклаштыру айлыгы - «Яшәү бик шәп - шәп» видеоролигын карау.
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	«Технофест» техник ижат һәм заманча мәгълүмати технологияләр республика конкурсында катнашу.
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	"Патриот уеннары» интеллектуаль уенында катнашу
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	«Без-бер гаилә " балалар берләшмәләрендә әңгәмә.
ДЕКАБРЬ	
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	11 декабрь. Без-россиялеләр! РФ Конституциясе көненә багышланган чара. Викторина үткөрү.
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	Инвалидлар декадасы. Инвалидлар декадасы кысаларында «Тигезләр арасында» балалар берләшмәләрендә әңгәмә, толерантлык дәресләре
«Экологик тәрбия һәм сәламәт , куркынычсыз яшәү рәвеше культурасы» модуле	1-10 декабрь- каникуллар алдыннан коррупциягә каршы инструктаж атналыгы "Яктылыкны кире кайтаручы

	элементлар »
«Төп ишегалды эшлэре» модуле	"Яңа ел әкиятлэре» Балалар ижаты сараенда үткэрелүче бәйрәмдә катнашу. Яңа ел котлаулары конкурсы. Чыршы шәһәрчекләрен ачуларга бару.
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	«Ижат территориясе» Арт-фестивалендә катнашу
ГЫЙНВАР	
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	27 гыйнвар- Ленинградны фашист блокадасыннан тулысынча азат итү көне (1944 ел)
«Экологик тәрбия һәм сәламәт , куркынычсыз яшәү рәвеше культурасы» модуле	“Без сәламәт яшәү рәвеше өчен» танып-белү уены.
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	Шәһәр чыршыларына бару. Кардан фигуралар ясау.
«Төп ишегалды эшлэре» модуле	Балалар берләшмәсе кысаларында укучыларның төп эшлэренә йомгаклау анализын үткөрү
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	Республика бәйгеләрендә, күргәзмәләрдә катнашу
ФЕВРАЛЬ	
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	Әңгәмә темасы: 2 февраль-Сталинград сугышында (1943 ел) Совет гаскәрләренә немец-фашист гаскәрләрен тар-мар итү көне. 23 февральгә багышланган тәрбия чаралары. “Яшь патриотлар “уеннары
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	«Кул эшлэре дөнъясы» ачык төбәк декоратив-гамәли ижат конкурсында катнашу
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	"Туган телем-серле тел» Республика конкурсында катнашу
«Төп ишегалды эшлэре» модуле	“Армия альбомы " акциясе. Туган тел көне
«Экологик тәрбия һәм сәламәт , куркынычсыз яшәү рәвеше культурасы» модуле	"Нәрсә ул сәламәт туклану?» әңгәмә алып бару.
МАРТ	
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	Халыкара хатын-кызлар көне. Шигырьләр ярдәмендә музыкаль котлау.
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	Язгы игелек атнасы
«Төп ишегалды эшлэре» модуле	Үзәк китапханәдә булу. "Минем әнием

	барысыннан да яхшырак» тәрбия проектында катнашу
«Экологик тәрбия һәм сәламәт , куркынычсыз яшәү рәвешә културасы» модуле	Язгы каникуллар вакытында куркынычсызлык техникасы буенча инструктажлар « " Игътибар, боз сөңгеләре!» , "Сулык-куркыныч" , “Эко-яз” айлыгы.
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	«Һөнәрләр дөньясы» темасына әңгәмәләр
АПРЕЛЬ	
«Экологик тәрбия һәм сәламәт һәм куркынычсыз яшәү рәвешә културасы» модуле	7 апрель- Халыкара сәламәтлек көне. Сәламәт яшәү рәвешә турында видеоролик карау. "Эко-яз" республика акциясе.
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	12 апрель-Космонавтика көне. “Юрий Гагарин белән 120 минут” акциясе, космос турында викторина.
«Шәхеснең һөнәри үзбилгеләнеше» модуле	Йомгаклау күргәзмәләренә эзерлек Политехник музеена экскурсияләр.
«Поликультур шәхес формалаштыру» модуле	“Күпмилләтле Татарстан " темасына балалар берләшмәләрендә әңгәмәләр
«Төп ишегалды эшләре» модуле	Балалар һәм Яшьләр ижаты сараенда оештырылган социаль сораштыруында катнашу.
МАЙ	
«Гражданлык-патриотик тәрбия» модуле	«Георгий тасмасы», «Үлемсез полк» бөтенроссия акцияләрендә катнашу. Балалар белән сугыш турында әңгәмә үткөрү ветераннарны котлау.
«Экологик тәрбия һәм сәламәт, куркынычсыз яшәү рәвешә културасы» модуле	Каникуллар алдыннан инструктаж: "Жәйге чорда юл йөрү кагыйдәләре”, “ Суда сак булыгыз!”

